

І. П. Шульга,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОГЛЯДІВ НА АКЦІОНЕРНИЙ КАПІТАЛ

Досліджено праці вчених різних наукових шкіл та епох, які вивчали поняття "акціонерний капітал" та природу його виникнення. Систематизовано основні переваги та недоліки акціонерного товариства у працях науковців та прослідковано еволюцію його розвитку.

Research works of scientists of different scientific schools and eras, who studied the concept of "equity" and the nature of its occurrence. Principal advantages and disadvantages of joint stock company in the writings of scholars and retraced the evolution of development.

Ключові слова: капітал, акціонерний капітал, акціонерне товариство, акція, корпоративне управління.

Key words: capital, equity, joint stock company, corporate governance.

ВСТУП

Одним з найважливіших напрямів економічної науки на рубежі дев'ятнадцятого й двадцятого століть стало вивчення тенденцій розвитку процесу усупільнення й зростання великого виробництва на базі акціонерного капіталу. Це був час різкого прискорення концентрації й централізації, що перетворило великі підприємства на провідну рушійну силу економіки й залишило характерною рисою всього двадцятого століття.

Дану проблему у своїх наукових працях розглядали зарубіжні та вітчизняні вчені. Найбільш вагомий внесок у вивчення даної проблеми здійснили А. Сміт [1], Дж. Ст. Мілля [2], К. Маркс [3], Р. Гільфердінг [4], А. Маршал [5], П. Самуельсон [6], Т. Веблен [7], Дж. Гелбрейт [8], А. Берклі [9], Ш. Розен [10], О. Білорус [11], О. Вінник [12], Ю. Петруня [13], Д. Немцов [14], В. Євтушевський [15] та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є вивчення основних етапів розвитку теорій про акціонерний капітал у працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Основні завдання дослідження полягають у вивченні основних поглядів на акціонер-

не товариство та формування ним капіталу, а також встановленні переваг та недоліків у його діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Проблему акціонерного капіталу досліджувало багато вчених-економістів, починаючи з того часу, як з'явилися перші акціонерні товариства. Поняття "акціонерний капітал" невідривно пов'язане з поняттям "капітал", тому доцільно розглянути міркування деяких вчених про цю економічну категорію. Одним із перших явище акціонерного капіталу почав розглядати Адам Сміт — представник класичної школи політекономії, один з найвидатніших економістів XVIII ст., який заклав підвалини для подальших економічних досліджень основних економічних категорій. Адам Сміт у своїй праці "Дослідження про природу та причини багатства народів" (1776 р.) розглядав капітал як частину майна людини, з якої вона прагне отримати дохід [1, с. 309—311].

Ще одним визначним представником класичної школи, який розглядав у своїх працях проблеми та сутність акціонерного капіталу, був Джон Стюарт Мілля, який у своїй праці "Основи політичної економії" (1848 р.) досліджував

причини виникнення "великого виробництва", а також приділяв увагу перевагам та недолікам акціонерних товариств [2, с. 248—249].

На його думку, на той час існували дві основні переваги акціонерного капіталу:

1) потужність та ефективність акціонерних товариств — пояснюється тим, що зі створенням потужних акціонерних товариств з великою кількістю працівників і великим капіталом, виробництво і надання послуг відбувалися значно ефективніше. На його думку, особливо важливим є створення акціонерних товариств у тих галузях, в які люди повинні вкладати свої заощадження, наприклад, страховій та банківській справі, оскільки могутні колективні товариства мають більший авторитет в очах вкладників, ніж окремих капіталіст;

2) гласність у роботі таких товариств — вчений вважав, що принцип гласності впливав на успіх справи навіть більше, ніж сам акціонерний капітал, оскільки, знаючи реальний перебіг подій, можна швидко прийняти рішення про подальшу діяльність. Натомість, приватне ж товариство може певний час приховувати свої невдачі.

Але разом з тим, Дж. Ст. Мілль, як і А. Сміт, вказує на деякі безсумнівні недоліки акціонерних товариств [2, с. 251—252]:

1) незацікавленість менеджерів у результатах діяльності підприємства;

2) "зневажання дрібних вигід та малої економії".

На думку вченого, найманий управлінець не дуже зацікавлений у своїй роботі й часто нехтує малими сумами, не бажаючи здійснювати зайві дії для їх отримання. Таке нехтування своїми обов'язками може призвести до значних збитків та витрат, тому часто капіталістам доводиться контролювати його дії.

Загалом, Дж. Ст. Мілль, порівнюючи акціонерні та приватні товариства, не надає якомусь із них остаточних переваг, тому що, як видно з його міркувань, і те, і інше має свої недоліки і свої переваги.

Видатний економіст XIX ст. Карл Маркс у третьому томі своєї фундаментальної праці "Капітал" (1885 р.) також розглядав проблему акціонерного капіталу. Маркс стверджував, що акціонерний капітал XVII ст. відіграв дуже важливу роль в економічному житті тогочасної Європи. За допомогою об'єднаних капіталів торговельні компанії контролювали торгівлю з колоніями й отримували надприбутки, що ще більше сприяло створенню акціонерних товариств. Капітал, який за своєю природою ґрунтувався на суспільному способі виробництва і передбачав суспільну концентрацію капіталу, перетворився на безпосередньо суспільний ка-

пітал [3, с. 479—482].

Акціонерні підприємства на протигагу приватним підприємствам були колективними підприємствами, що певною мірою порушувало природу капіталу, який є приватною власністю. В той період відбувалось перетворення капіталістів, які раніше володіли процентом з капіталу, а також прибутком від вироблених на ньому товарів, на простих менеджерів, які здійснюють управління чужими капіталами, тобто відчуження властивих їм функцій.

Крім того, К. Маркс звертав увагу на те, що досить суперечливим на той час було питання розподілу учасниками отриманого прибутку. Навіть якщо отримувані дивіденди з акцій включали відсоток, який отримується за умов приватного підприємства, то вони не включали прибутку від створеної за допомогою капіталу продукції. Тому дивіденди — це просто винагорода за володіння певною часткою капіталу, яка є відокремленою від реальних і природних функцій капіталіста. Цей прибуток виступає як привласнення додаткової праці управлінця, тобто відбувається відчуження дійсних виробників від капіталу. В акціонерних товариствах функції працівників відокремлюються від власності на капітал, жоден простий працівник чи навіть менеджер не володіє часткою капіталу, тобто їхня праця відчужена від засобів виробництва.

Маркс розглядав акціонерний капітал як "результат вищого розвитку капіталістичного виробництва", тобто він є перехідним пунктом до переходу капіталу у власність виробників. Це означає, що кожен робітник, у тому числі менеджер, матиме змогу купити на підприємстві, на якому працює, акції і таким чином поєднати свою працю і власність, узгодити свої інтереси з інтересами підприємства. І тому акціонерний капітал перетворить всі відокремлені функції працівників у суспільні функції, що, нарешті, дасть змогу розв'язати суперечності процесу виробництва.

Вчений також зауважував, що акціонерний капітал стане засобом перетворення капіталу у власність виробників, але вже не у приватну власність роз'єднаних виробників, а у власність асоційованих виробників, у безпосередню суспільну власність. Акціонерне товариство є кроком на шляху до перетворення всіх функцій, які здійснюються в процесі відтворення і які до цього часу були пов'язаними з власністю на капітал, у функції суспільного характеру. Це будуть функції асоційованих виробників, які здійснюватимуть суспільно корисну діяльність.

Погляди Маркса, як вважає багато вчених, мають досить суперечливий характер. Він критикує "фіктивний" капітал як експлуататорський за своєю суттю, проте водночас високо оці-

нює роль акціонерного капіталу як перехідного пункту на шляху до суспільної власності та переходу функцій асоційованих виробників у суспільні функції.

Рудольф Гільфердінг у праці "Фінансовий капітал" присвятив цілий розділ акціонерним товариствам та акціонерному капіталу зокрема. На думку вченого, політична економія шукала відмінності приватного підприємства та акціонерного товариства в їхніх організаційних формах. Вона вказувала на переваги та недоліки кожного з них, спираючись при цьому на суб'єктивні та об'єктивні моменти. Суб'єктивними моментами автор вважає ступінь зацікавленості керівників товариства у результативності його діяльності, бажання завоювати контроль над товариством тощо. До об'єктивних моментів, на думку Р. Гільфердінга, належать "легкість залучення капіталу, більша чи менша можливість нагромадження" [4]. Проте політична економія не приділяла належної уваги докорінним відмінностям між цими організаційними формами, без розуміння яких неможливо зрозуміти їх природу та те, чому акціонерне товариство виграє порівняно з приватним підприємством.

На думку вченого, акціонерні товариства надали змогу капіталу змінити свою найвизначнішу функцію, чого ніколи б не сталося за умов приватного підприємства, а саме — відбулося "звільнення промислового капіталу від функції промислового підприємця" [4]. Капітал, який стає власністю акціонерного товариства, набуває для підприємця характеру грошового капіталу, тобто він (підприємець) не має до нього прямого відношення, не бере участі у процесі виробництва, а лише надає певну частку грошового капіталу для функціонування акціонерного товариства, а потім отримує його назад з відсотками. Всі функції підприємців зводяться до виконання сукупності юридичних операцій. Автор також розглядає функції акціонерів та процес отримання прибутку з акцій. У цьому питанні його погляди збігаються з поглядами інших вчених, які займалися питаннями акціонерного капіталу.

Проте Р. Гільфердінг протиставляє позичковий та акціонерний капітал. Останній не повертається у грошовій формі до свого власника, а також не передбачає, на відміну від першого, визначених обсягів прибутку, оскільки їх розмір залежить від успішності ведення справ акціонерного товариства. Однак у своїй праці вчений говорить про те, що прибуток на акціонерний капітал не є абсолютно невизначеним. Акціонери, вкладаючи свій капітал, розраховують на певну вигоду, проте, звичайно, її розмір не залежить від конкретних вимог вкладника. Рівень відсотка на акціонерний капітал залежить від

пропозиції грошового капіталу, до якого і звертаються засновники товариств. Порівнюючи прибуток, який приносить позичковий капітал, та акціонерний капітал, можна сказати, що на відмінність рівнів прибутку також впливає різна пропозиція капіталів. Рівень пропозиції акціонерного капіталу щодо позичкового, відповідно, визначає і курс цінних паперів. Отже, розмір прибутку на акціонерний капітал залежить від промислового прибутку, а останній визначається середньою нормою прибутку.

XX ст. було позначене створенням великої кількості акціонерних товариств. Це знайшло своє відображення в працях вчених-неокласиків, які багато працювали над проблемою акціонерного капіталу. Зокрема, Альфред Маршалл, засновник неокласичної школи, видатний вчений XIX—XX ст., у праці "Принципи економікс" (1867 р.) при розкритті поняття "акціонерний капітал" наголошував на різних підходах до його визначення [5]. А. Маршалл стверджував, що ризик, пов'язаний з діяльністю акціонерної компанії, лежить на акціонерах, хоча вони й не беруть участі в управлінні компанією. Як і Дж. Ст. Мілль, А. Маршалл писав так про управлінців, які володіють незначною часткою акцій або й зовсім ними не володіють: "Якщо у них є талант і порядність, вони принесуть підприємству успіх, але дуже часто вони не мають ніякого уявлення про галузь, в якій працюють. Акціонерні компанії відрізняються великою гнучкістю та можливостями до безмежного розширення, коли сфера їх діяльності дозволяє це, причому вони захоплюють позиції за всіма напрямками. Але у них є також один великий недолік, який полягає у відсутності належних знань про конкретну діяльність фірми у акціонерів, які беруть на себе головний ризик" [5, с. 386—388]. Маршалл стверджував, що ризик на себе беруть переважно менеджери і власники найбільшої частки акцій, дрібні акціонери також ризикують, проте невеликими сумами. Могутність акціонерних компаній часто дає їм змогу встановлювати монополію в певних галузях економіки.

Видатний вчений XIX ст., один із засновників економічного напряму інституціоналізму — Торстейн Веблен у своїй книзі "Теорія бездіяльного класу" (1899 р.) присвячує частину розділу корпораціям та їх впливу на тодішнє економічне життя. На думку Т. Веблена, "з розвитком капіталізму суперечність між виробництвом та бізнесом загострюється" [7, с. 45]. Капіталіст все більше зацікавлюється різними спекулятивними операціями і все більше відходить від безпосередньої виробничої і підприємницької діяльності. Наслідком цього є націлення уваги капіталістів не на процес виробництва, а на вкладен-

ня капіталів у спекулятивні угоди. На відміну від попередніх періодів, коли капіталісти регулювали виробничий процес, тепер капітали вкладаються у більш вигідні угоди. Веблен Т. визначає основні риси монополістичного капіталізму: утворення та зростання корпорацій, величезні масштаби корпоративної власності, ліквідацію вільної конкуренції тощо. Головним недоліком корпорацій Т. Веблен вважає не концентрацію виробництва, що призводить до створення монополії, а широке використання кредиту, а також утворення так званої абсентеїстської власності, тобто "відсутньої власності", яку важко досягнути. Така власність відокремлюється від управління, і капіталіст займається вкладанням свого капіталу в прибуткові справи, обділяючи тим самим процес виробництва.

Веблен, у цілому, засуджує великий капітал, відповідно і акціонерний капітал, його панування в галузі, в якій здійснює діяльність корпорація. Таке панування може бути не лише економічним, а й політичним, тобто між фінансовою буржуазією та урядом часто існують персональні унії.

Сучасний неокласичний напрям представлений в окремих працях Поля Самуельсона. У своїй книзі "Економікс" (1964 р.) він також розглядає корпорації та функціонування в них акціонерного капіталу. Вчений розкрив причини розширення масштабів фірми [6]. За його словами, чим більшою і могутнішою стає фірма, тим більше їй потрібно капіталу, а власний капітал підприємця дуже скоро перестає існувати у формі готівки і перетворюється на товари чи на обладнання для структурних підрозділів. Постійно зростаючі масштаби виробництва потребують залучення нового капіталу інших суб'єктів господарювання, але водночас вони будуть приєднані також і до прибутку, і до збитків об'єднаного підприємства.

Поль Самуельсон розглядав і недоліки акціонерних товариств:

1) учасники акціонерних товариств несуть відповідальність у разі краху товариства і ризикують своїми частками капіталу;

2) акціонерне товариство не зможе розширювати свій масштаб за рахунок нових надходжень капіталу, якщо його справи йдуть не дуже добре, тому що жодна людина не захоче ризикувати своїм капіталом, вкладаючи його в сумнівне товариство.

Вчений також описав механізм створення корпорації:

1) передусім необхідно випустити акції, які засвідчували б частку капіталу кожного акціонера;

2) для випущених акцій не обов'язково встановлювати номінальну вартість, оскільки вона

не має особливого значення;

3) акції, випущені на продаж стороннім особам, необхідно збути. Робиться це через місцеве відділення інвестиційного банку.

Якщо акціонерне товариство велике та авторитетне, банк погодиться реалізувати емісію нових акцій на ринку. Якщо ж з певних причин ринок не зможе поглинути таку кількість нововипущених акцій, то збитків зазнає саме банк, а не корпорація, яка уклала угоду. Проте далеко не завжди банк погодиться укласти таку угоду, бо не захоче наражатися на ризик. Тоді він може забрати акції без якихось певних гарантій і, якщо йому не вдасться реалізувати їх на ринку, корпорація просто отримає менший капітал [6].

Для розуміння природи акціонерного товариства необхідно також розглянути соціально-інституціональний напрям економічної думки, представниками якого є Дж. Гелбрейт, А. Берклі, Дж. Кларк та інші.

Дж. Гелбрейт у своїй праці "Економічні теорії та цілі суспільства" (1973 р.) розглядає сутність корпорацій та проблеми, пов'язані з їх функціонуванням. Вчений пише, що "організація — це деякий комплекс заходів, спрямованих на заміну зусиль і знань однієї людини більш спеціалізованими зусиллями та знаннями декількох або багатьох людей" [7]. Організація, на думку автора, є необхідною та можливою. Найчастіше вона створюється в географічних пунктах, де сконцентрована велика кількість працівників і де відбувається стандартизація продукції. Для виробництва такої продукції необхідно створити корпорацію, в якій кожен працівник мав би змогу застосовувати своє вміння для створення товару.

Організація є невід'ємною частиною спеціалізації, оскільки вона сприяє об'єднанню спеціалістів, які мало чого варті поодиноці, проте у співпраці здатні створювати певні блага. Фірма, яка перетворюється в організацію, здатна збільшувати свої розміри, впливати значною мірою на ринок, підвищувати авторитет у відносинах з державою. Для того щоб виробляти раціональну ринкову політику, налагоджувати стосунки з громадськістю, треба також мати спеціалістів, які б займалися цим, тобто для організації необхідні також керівники. Як наслідок, "розумовим центром" організації стає не одна особа, а коло людей: вчених, інженерів, техніків, спеціалістів з реалізації та ін. Автор вважає, що колективна форма господарювання дає змогу здійснювати масштабніші роботи, а діяльність приватних підприємств обмежується вміннями та навичками однієї особи.

Загалом у своїй праці Дж. Гелбрейт розглядав необхідність створення організацій, які є невід'ємною частиною корпорацій, що спира-

ються на групи людей, які приймають рішення для подальшої діяльності корпорацій.

Такі представники соціально-інституціонального напрямку, як А. Берклі, Дж. Кларк, вважали, що зміни форм, структури відносин власності в умовах корпоративного розвитку акціонерного капіталу ставали підґрунтям для створення нових форм ведення корпоративної діяльності та фундаментом для подальшого розвитку акціонерних товариств. А. Берклі, Т. Школе писали про відокремлення функцій управління у структурі власності, вважали доцільною демократичну структуру управління. С. Кузнець, Е. Хансен наголошували на змінах у відносинах розподілу доходів товариства, що підвищують суспільний добробут та добробут середнього класу [7].

Ще одним напрямом політекономії, тісно пов'язаним з попереднім, є новий інституціоналізм. Найвидатнішими представниками цього напрямку були такі вчені, як Р.Г. Коуз, О. Харт, Ш. Розен та інші.

Одним із представників цього напрямку є Шервін Розен, який також приділив багато уваги вивченню природи фірми. Він вказував на те, що розподіл трансакційних витрат супроводжується пізнішим розподілом прибутків, який може бути не дуже раціональним внаслідок існування недосконалих угод. Він досліджував ринок праці й зробив висновок про те, що на ньому існує спеціалізована категорія людей, які можуть підтримувати довготривалий зв'язок з фірмою та визначати напрям її діяльності.

Вчений також вказував на суперечності щодо існування меж фірми, "коли спеціалізація капіталу зумовлюється витратами, а орендна плата за транспорт регулюються довготерміновими контрактами" [7]. Суперечності між інтересами учасників угод щодо експлуатації устаткування часто вирішуються власністю фірми, саме тому найчастіше фірма є власником майна, яке вона експлуатує.

Після здобуття Україною незалежності перед українськими вченими постало завдання обґрунтування докорінних реформ в економіці України. Головним напрямом таких реформ була так звана приватизація, в основу якої було покладено формування потужного корпоративного сектора. До цього часу суть акціонерних товариств майже не розглядалася в радянській українській економічній та правовій літературі. Певне місце в розвитку теорій акціонерного капіталу посіла робота О. Білоруса та В. Рогача "Акціонерне товариство", яка була видана на початку 90-х років [8]. Паралельно з обґрунтуванням економічних засад приватизації з'явилися статті, які досліджували ті чи інші напрями формування корпоративного сектора. У

другій половині 90-х років з'явилося кілька ґрунтовних праць, які висвітлювали природу акціонерного капіталу та специфіку його формування й функціонування в Україні.

Однією з таких праць є книга О.М. Вінник. "Господарські товариства і виробничі кооперативи" [9]. У ній знайшли відображення проблеми існування акціонерного капіталу відповідно до законодавчої бази України. Вона пише, що вирішальну роль у долі та діяльності акціонерного товариства відіграє його капітал, адже ця організаційно-правова форма започатковується саме з метою створення значного за розмірами капіталу шляхом об'єднання коштів і майна багатьох осіб для здійснення, як правило, значної за розмірами підприємницької діяльності". Акціонерний капітал вона поділяє на статутний, фактичний, оголошений та сплачений.

Статутний капітал є номінальною величиною і, як правило, він не відповідає реальному обсягу майна. Його формування відіграє вирішальну роль у створенні акціонерного товариства, оскільки законодавством передбачений певний його обсяг. Іншим видом акціонерного капіталу є фактичний капітал, який є змінною величиною. Фактичний капітал змінюється у процесі господарської діяльності й часто не збігається зі статутним. Обов'язковою частиною акціонерного капіталу є оголошений капітал, який перетворюється в статутний, коли купівлею акцій покривається певна його частина. Сплачений капітал дорівнює статутному у випадку, якщо всі акції, на які підписалися, є сплаченими або якщо акції реалізувалися за номінальною вартістю. Якщо акціонерне товариство функціонує успішно, то фактичний капітал перевищить сплачений і, навпаки, неефективне використання останнього призводить до того, що сплачений капітал перевищить фактичний.

Помітний внесок у розробку теорії акціонерного капіталу зробили також праці українського вченого Ю.Є. Петруні, який у кількох своїх роботах досліджує проблему акціонерного капіталу та його функціонування в сучасній економіці України. Він вважає, що "акція виступає як об'єкт відносин" [10, с. 17], а також наводить невелику історичну довідку щодо виникнення поняття "цінний папір". У своїх працях актор піднімає питання про обіг акцій, форми їх випуску, особливості ведення реєстру власників акцій тощо.

Значний внесок у дослідження сфери корпоративного управління та її особливостей в Україні здійснили праці В.А. Євтушевського, який приділяє увагу акціонерам, засновникам, учасникам корпоративного управління [11].

До основних переваг акціонерного капіталу автор відносить можливість проведення за його допомогою масштабного виробництва, його

зменшений ступінь ризиковості тощо. До недоліків акціонерного капіталу він відносить велику його роздробленість, недосконалість законодавчої бази, неузгодженість інтересів дрібних акціонерів та власників великих пакетів акцій тощо. Акціонерний капітал, на думку вченого, є надзвичайно важливою економічною категорією, особливо для України, де відбувається становлення ринкового середовища.

Суттєвий внесок у дослідженні проблем функціонування акціонерного капіталу в Україні також має робота Д.В. Задихайла, О.Р. Кібенко, Г.В. Назарової "Корпоративне управління" [12]. В ній на основі поєднання правових та економічних засад розкриваються основні поняття корпоративного управління, міжнародні стандарти корпоративного управління, моделі корпоративного управління, загальна характеристика корпоративних цінних паперів, сутність корпоративної культури тощо.

Євроінтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, примусили з іншого боку підійти до питання формування акціонерного капіталу і звернути увагу як науковців, так і практиків на його залучення на зарубіжних фондових ринках шляхом випуску депозитарних розписок або акцій. Зазначеним проблемам присвячено праці В. Грушка, Т. Ясінської, П. Шлика, В. Духненка, В. Шапрана, І. Шульги, В. Вергелеса, В. Кириленка, які досліджують питання виходу акціонерних товариств на європейські та американські фондові біржі з метою здійснення публічного розміщення акцій.

Новим етапом розвитку наукової думки про природу формування акціонерного капіталу в Україні стало прийняття низки законів, що регулюють фондовий ринок та реформують не лише діяльність акціонерних товариств, але й форму існування акцій та процедури їх випуску. Одним із таких законів став Закон України "Про акціонерне товариство" (2008 р.), який повністю вступає в силу з 30 квітня 2011 року, всі акціонерні товариства повинні привести у відповідність до якого свої статuti, внутрішні положення та свою діяльність в цілому. Відповідні реформи викликали активність серед українських вчених економістів. Так, праці В. Жука, А. Морозової, Л. Стецюка, І. Шульги, В. Франчука та інших присвячено питанням функціонування акціонерних товариств у нових реаліях.

Отже, розвиток економічних відносин та реалій сьогодення зумовлює подальший розвиток теорій акціонерного капіталу та функціонування акціонерних товариств в Україні та за її межами.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Автором було проведено дослідження поглядів на акціонерне товариство та формування ним капіталу таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як: А. Сміт, Дж.Ст. Мілля, К. Маркс, Р. Гільфердінг, А. Маршал, П. Самуельсон, Т. Веблен, Дж. Гелбрейт, А. Берклі, Ш. Розен, О. Білорус, О. Вінник, Ю Петруня, Д. Немцов, В. Євтушевський. Це дозволило прослідкувати основні етапи розвитку акціонерної форми власності.

2. Встановленні переваги та недоліки діяльності акціонерних товариств та формування ними акціонерного капіталу, які наводять у своїх працях зарубіжні та вітчизняні вчені.

Література:

1. Сміт А. Исследование о природе и причинах богатства народов. — М.: Эксмо, 2007. — 960 с. — (Серия: Антология экономической мысли).
 2. Милль Джон Стюарт. Основы политической экономии с некоторыми приложениями к социальной философии [Текст] / Д.С. Милль; пер. В.Б. Бобров [и др.]; науч. ред. И.В. Филатов. — М.: Эксмо, 2007. — 1038 с.
 3. Маркс К. Капитал — М., 1976. — Т. 3. — Ч. 1. — С. 479—482.
 4. Гильфердинг Р. Финансовый капитал. Исследование новейшей фазы в развитии капитализма / Пер. с нем. — М.: Изд-во сщ.-эк. литературы, 1993. — С. 149.
 5. Маршалл, Альфред. Основы экономической науки / А. Маршалл; пер. с англ. В. И. Бомкин [и др.]; предисл. Д. М. Кейнс. — М.: Эксмо, 2007. — 832 с.
 6. Самуельсон П. Экономика: в 2 т. — М.: Алгон, 1992 — 1205 с.
 7. Ковальчук В.М., Лазарович М.В., Сарай М.І. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. — К.: Знання, 2008. — 647 с.
 8. Білорус О.Г., Рогач В.І. Акціонерні товариства: організація і управління. — К.: Техніка, 1992. — 144 с.
 9. Вінник, О.М. Господарські товариства і виробничі кооперативи: правове становище / О.М. Вінник. — К.: Знання, 1998. — 309 с.
 10. Петруня Ю.Є. Непрофесійні суб'єкти ринку акцій України / Ю.Є. Петруня. — К.: Знання, 1999. — 262 с.
 11. Євтушевський В.А. Корпоративне управління: підручник / В.А. Євтушевський; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, Інститут вищої освіти АПН України. — К.: Знання, 2006. — 408 с.
 12. Задихайло Д.В. Корпоративне управління: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Д.В. Задихайло [и др.]. — Х.: Еспада, 2003. — 688 с.
- Стаття надійшла до редакції 27.10.2010 р.*